

A HID

Irta MÁRAI SÁNDOR

Miniumos, vörös bordázatával csonkán emelkedik a Duna fölött az új hid; befejezetlen idomtalanágában úgy fest, mint valamilyen őskori állat, melynek porcait és csontjait most állítják össze izról-izre a rekonstruáló tudósok. Reggel hat órákor járom körül, a város még kínos, nyári álmát alussza; a hidon dolgoznak ebben az órában is, a Közraktárutcai telepen talicskák fuvaroznak, építik a pesti hidfőt; de maga a hid, megmérhetetlen tömegű vasanyagával, mint ha zajtalanul növekedne ebben a reggeli órában is, mint egy élőlény; igen, csaknem ijesztő és titokzatos élőlény, amely a maga különös, belső törvényei szerint fejlődik. Néhány hónap még, s terebélyes-szivós acélsápjai elérik a pesti hidfőt, belekapcsolódnak, megragadják; a város két oldalát magához öleli ez a fenséges pánt, még szervezesebben öleli magához, a budai hidfő körül új városnegyed épül majd, a pesti oldalon a nagy sugárút mintegy megkapja végső formáját, széles ívben belekapcsolódik a város testébe, új ütőer kezd lüktetni, a város vérkeringése vastagabb sugárban, elevebben pezseg. A párás, forró reggelben, vérvörös traverzeivel, lebegni látszik a különös alkotmány a Duna fölött; még nem tartozik Pesthez, sem Budához, a nagy konstrukciók fenséges lomhaságával és közönyével létezik két gyakorlati célpont között; s amíg nézem, e fülledt, hajnali órában, iparkodom lélekben lefotografálni, mint valamilyen soha vissza nem térő, természeti tüneményt; később, évek múlva, mikor a város már birtokába vette, megszokta, tapos rajta, mikor már nem is látjuk külön, s egy lesz csak a Duna pompás hidjai között, felvillannak eszméletünkben e vörös vasgerendák, kortársi eszméléssel; igen, ez a mi időnk, a mi nemzedékünk hidja. Ennek a generációnak szándéka, izlése és akarata építette; s a készülő hid pesti szárnyának egyik pillére mellől messzire kilátni a Duna fölött, homályosan látni az elmúlt nemzedékek konstrukcióinak körvonalait, a ferencjózsefi idők pompás két hidját, s valamit Széchenyi hidjából is. Az épülő hidat nézem és hasonlítgatom a meglevőkkel; s arra gondolok, hogy ez a vastraverz-költészet, ez a félelmes-tehetetlen acélváz, amelyből egyszer hid lesz, az igazi történelem. Hid lesz belőle, villamossal, autókkal és öngyilkosokkal; de hiraadás is lesz és dokumentum, a sok szóból, vágyból, ígértebből és alkudozásból végül ez és ilyesféle marad meg alkotásnak, valóságnak. Hirt ad rólunk, hogy, mindenki a maga módján, akartunk és alkottunk is valamit. A nemzet jár tovább a hidon, mikor mi, vitatkozó és féltékeny kortársak, már régen nem leszünk,

Csak az alkotás számít, gondolom; s az alkotásnak ára van. A hid szigorú magányban készül, mint minden remekmű; palánkok kerítik el a munkahelyeket ügyelgő és kíváncsi kritikusok szeme elől, s aki e hidon dolgozik, a munkás a caissonban, a mérnök a telep irodájában, mind kissé magánügyének, *chef d'oeuvre*-nek, élete főművének érzi. A nemzedék egyik főművének készül, becsületes és nagyszerű munkának; hirdetni fog egy korszakot, s a kész alkotás tanuságtételével bizonyítja, hogy ez a korszak nemcsak likvidálni, hanem alkotni is tudott. De mind e pompás hidak egymás mellett, a Duna testén, alkotó korokról tanuskodnak: kilencven év előtt körülbelül ott tarthattak egy elmúlt „reform-korszak” mérnökei és munkásai a Lánchid építésével, ahol ma tartanak, a Duna közepén, egy hasonlóan „reform-korszak”-nak hirdetett idő tervezői és névtelen kézművesei az új Duna-hiddal; de nézzed közbül a „liberális korszak” büszke hidjait, amint nemes és elegáns íveléssel feszülnek Pest és Buda között, a nagy művek időtlen következetességével, — micsoda panoráma, milyen cáfoló dokumentumok, milyen nyugtalanító cáfolatok! Széchenyi hidját csakugyan a reform-szellem építette, s több volt a száz év előtti Magyarországnak, mint közlekedési utvonal; mást is összekapcsolt, mint Pestet és Budát, a régi és az új Magyarországot kötötte össze, a lelkek között épített utvonalat. Ez a hid ma is jelkép; tökéletességében, stílusában a nagy, magyar reform-időt hirdeti, ívelésében a lélek zsenijét és nagyszerűségét érzékeljük, a lélekét, amely megálmodta és életre hívta. Ezzel a hiddal, Széchenyi hidjával kezdődött el Budapest, Nagy-Magyarország élete; ez a hid kapcsolta bele a várost az európai metropolisok közösségébe. Ami utána nőtt, hidban és városnegyedben, palotákban, bérházakban és utakban, az kissé mind ott van lehorgonyozva a Lánchid pilléreiben; de ime, innen, az új hid pillérei mellől láthatod legtisztábban, a korszak, amely utána következett, s amelynek ma bűneit hánytorgatják, milyen hatalmasat, nemulót alkotott: Budapestet, s Budapest körül egy európai országot! A robot-korbeli ujságíró, aki száz év múlva lenéz majd repülő-konflisából a Duna panorámájára, érez-e hasonlót a mi hidunk látára, s milyen névvel definiálja a korszakot, amely e vastraverzekkel most teszi hozzá a maga kézjegyét a város, az ország történetéhez? Az ilyen alkotás, mint ez a gigantikus Duna-hid, nyilván több is, mint mérnöki munka, városfejlesztési szükségesség, ipari és gazdasági bravur; jele annak, hogy a lélek alkotó készségei élnek, mind e remekművek a

Duna fölött igazolásai is egy-egy korszaknak, száz év szándékainak. Száz év előtt Széchenyi a magyar élet két korszaka között vert hidat, a rendi Magyarország s a polgárisodó, Európába-beilleszkedő Magyarország kapcsolatát teremtetten meg; az utána következő nemzedékek az élet hidjait építették, egy nagy, élő, gyarapodó, dolgozó és alkotó közösség hívta életre e remekeket; s aztán elkövetkezett az idő, mikor a város itt maradt tulzott méreteivel a tragikusan megcsonkított ország fölött, s a hidak az öngyilkossági rovatban szerepeltek. Az élet hidjairól a halál önkéntesei zuhantak le, mint fölösleges ballasztok a süllyedő léggömbökről, a megsemmisülésbe; a hidak negyedeket és utcákat kötöttek össze, ahol aritmikusan vert az élet; s a Ferenc József-hid turulmadarához vezető acélösvényt szegekkal kellett kipárnázni, hogy megnehézsítsék az életunt fakirok útját, akik a szegeken át is feltornázták magukat ehhez a pesti tarpeji sziklához, a reménytelenségnek ehhez a tragikus trambulinjához. De a meglevőkhöz új hid épül: az élet erősebb, a város élni akar, tul az egyén tragédiáján.

A nagy sugárút átárad az új hidon keresztül a város új negyedeibe, áramlásával megtermékenyít és megművel új területeket; az élet erősebb és új hidra van szüksége. Bámuld az új hid pillérei mellől a Duna útját, nézd meg ennek a nagy műnek küszöbéről Budapestet, s idézd fel ennek a száz évnek eszményeit és becsvágyait, erőfeszítéseit és tévedéseit, szándékait és áramlatait: „reform-korszak” és „liberális korszak” követték egymást, de az élet tulnőtt a jelszavakon, alkotott; s a világ egyik legszebb városképe villan eléd és hirdeti, hogy ennek a száz évnek tűnő és változó nemzedékei különböző jelszavak alatt egyformán jól szolgálták hazájukat. Semmi nem számít, csak az alkotás; a letűnt korszaknak nincs mit röstellnie a feltörő és számonkérő nemzedék előtt. Az új korszak „programmja” olyan egyelőre, mint ez az épülő hid; nem látni formáit, csak traverzeit, állandó a zaj és a kopácsolás; bizonyos csak az, hogy valami készül. Ha az új Magyarország készül ebben a zajos konstrukcióban, akkor átveszi majd a művet az élet; az élet, amely könyörtelenül elhullajt minden ballasztot, s csak azt őrzi meg a programokból, amire szüksége van. Az új hidat biztosan megőrzi. S megőrzi azoknak emlékét, akik építették: az örök névtelenekét, lenn a caissonok poklában, s az alkotó és elgondoló zsenik nevét. A jelszó elillan, a vita elhal, az alkotás megmarad. Az új hid pillérei mellől két irányba látni: a megmunkált multba, s a megműveletlen jövőbe. Ami biztos és tapintható e két, szédülésre ingerlő part között, az a mű, melyet elvégeztek és jól végeztek el. Például a hid. Minden más csak jelszó és levegő.